

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

LEGATUL - NOȚIUNE, SEDIUL MATERIEI, CARACTERE JURIDICE, DESEMNAREA LEGATARULUI¹

Ioana NICOLAE

Universitatea Transilvania din Brașov

Facultatea de Drept

Abstract

The succesoral transmission of the testator's goods is made through the bequest, the main testamentary disposition. For this reason, in the first part of the study dedicated to the bequest we set out to define this notion, to indicate its regulation, to present the legal characters, so that in the end to indicate the ways of designating the bequeathed.

Keywords: *bequest, will, legal characteristics, designation of the bequeathed.*

1. Noțiunea de legat și sediul materiei

Testamentul poate cuprinde o serie de acte juridice distincte, având natură juridică proprie, însă obiectul principal al testamentului îl constituie dispozițiile prin care testatorul transmite, în tot sau în parte, patrimoniul său succesoral. Așa cum s-a surprins în doctrină, legatul este principalul obiect al testamentului, nu însă și singurul, actul de ultimă voință al testatorului putând să cuprindă: sarcini impuse legatarului, fideicomise, numirea unui executor testamentar, revocarea unei dispoziții testamentare anterioare, dispoziții privind înmormântarea, numirea unui tutore pentru copiii minori etc.². Deosebit de actele juridice menționate ce pot fi incluse în testament, transmiterea patrimoniului defunctului în integralitatea sa, parțial sau în privința anumitor bunuri determinate, se realizează prin intermediul

---

¹ Prezenta parte reprezintă o dezvoltare și adăugire la materialul publicat anterior în lucrarea intitulată *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.

² M. Eliescu, *Curs de succesiuni*, Ed. Humanitas, București, 1997, pp. 240-241.

legatelor cuprinse în testament. Potrivit art. 986 C. civ., „legatul este dispoziția testamentară prin care testatorul stipulează ca, la decesul său, unul sau mai mulți legatari să dobândească întregul său patrimoniu, o fracțiune din acesta sau anumite bunuri determinate”. În lipsa legatelor, patrimoniul defunctului se va transmite potrivit regulilor devoluțiunii legale a moștenirii. În alte cuvinte, legatul asigură transmiterea drepturilor succesoriale în temeiul voinței testatorului iar în lipsa manifestării de voință a acestuia, se vor aplica regulile statornicite în materia moștenirii legale. Legatul este cel mai adesea rațiunea principală a întocmirii unui testament iar prin întocmirea unor legate, testatorul intenționează să deroge de la regulile legale ale devoluțiunii succesoriale, dispunând cum se vor transmite *mortis causa* bunurile sale, în tot sau în parte³.

Legatul reprezintă, alături de donație, o liberalitate. Potrivit art. 984 C. civ., „liberalitatea este actul juridic prin care o persoană dispune cu titlu gratuit de bunurile sale, în tot sau în parte, în favoarea unei alte persoane.

Nu se pot face liberalități decât prin donație sau prin legat cuprins în testament”.

Prin comparație, legatul reprezintă un act juridic cu titlu gratuit *mortis causa*, în timp ce donația este un act juridic cu titlu gratuit *inter vivos*, ambele fiind însă liberalități. Liberalitatea, indiferent că ne referim la donație sau legat, urmărește procurarea unui avantaj patrimonial fără a exista un contraechivalent în schimb din partea beneficiarului. De esența liberalității este intenția liberală a dispunătorului, fie el donator sau testator. Chiar și în ipoteza unui legat cu sarcină, caracterul gratuit se menține în limita folosului pur gratuit procurat. Diferența care se remarcă între donație și legat este aceea că donația își produce efectele în timpul vieții donatorului, când are loc ieșirea bunului din patrimoniul donatorului, în schimb, în cazul legatului, acesta va ieși din patrimoniu doar la decesul său. O altă deosebire privește faptul că în ipoteza donației ne aflăm în prezența unui contract, pe când în ipoteza legatului ne aflăm în prezența unui act juridic unilateral, chiar dacă pentru a-și produce efectele este necesară acceptarea sa de către beneficiar⁴.

2. Caracterele juridice ale legatului

În ceea ce privește caracterele juridice ale legatului, având în vedere că din definiția dată de legiuitor legatului acestea nu se desprind, în scopul de a le identifica vom analiza în primul rând dispozițiile art. 1034 C. civ. Textul art. 1034 C. civ. prevede că „testamentul este actul unilateral, personal și revocabil prin care o persoană, numită testator, dispune, în una dintre formele cerute de lege, pentru timpul când nu va mai fi în viață”. De asemenea, în operațiunea de identificare a

³ J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 136.

⁴ J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 136.

caracterelor juridice ale legatului vom avea în vedere și prevederile art. 984 alin. (2) C. civ., care stipulează că „nu se pot face liberalități decât prin donație sau prin legat cuprins în testament”. Cum legatul reprezintă principala dispoziție testamentară, putem afirma că din coroborarea textelor indicate se desprind următoarele caractere juridice ale legatului:

- legatul reprezintă un act juridic unilateral emanând de la testator. Potrivit art. 1324 C. civ., „este unilateral actul juridic care presupune numai manifestarea de voință a autorului său”. Chiar dacă pentru a-și produce efectele legatul trebuie acceptat de beneficiarul său, acest aspect nu aduce atingere caracterului unilateral al legatului;

- legatul este un act solemn, ceea ce înseamnă că trebuie să îmbrace una dintre formele testamentare prevăzute de lege;

- legatul este un act personal, adică desemnarea legatarului va fi făcută personal de către testator, nefiind admisă reprezentarea. Este de menționat că, potrivit art. 989 alin. (3) C. civ., „sub sancțiunea nulității absolute, dispunătorul nu poate lăsa unui terț dreptul de a-l desemna pe beneficiarul liberalității sau de a stabili obiectul acesteia (...)”. Este vorba despre legatul cu facultate de alegere, lovit de nulitate potrivit textului legal indicat;

- legatul reprezintă un act cu titlu gratuit. Actul juridic cu titlu gratuit a fost definit ca fiind acela prin care una dintre părți urmărește să procure celeilalte părți un beneficiu, fără a obține în schimb vreun avantaj⁵, definiție care desprinde din reglementarea art. 1172 alin. (2) C. civ. Legatul, alături de donație, reprezintă o liberalitate. Liberalitatea este actul juridic prin care o persoană dispune cu titlu gratuit de bunurile sale, în tot sau în parte, în favoarea unei alte persoane. Nu se pot face liberalități decât prin donație sau prin legat cuprins în testament;

- legatul este un act *mortis causa*. Legatul își produce efectele la data morții testatorului. Așa cum am arătat, diferența de efecte juridice între donație și legat constă tocmai în momentul în care acestea se produc. La donație efectele se produc în timpul vieții donatorului, în schimb, în cazul legatului, efectele se produc la decesul testatorului.

3. Desemnarea legatarului

În ceea ce privește desemnarea legatarului, precizăm că acest lucru trebuie făcut personal de către testator, în cuprinsul uneia dintre formele testamentare prevăzute de lege. Modul de desemnare, respectiv desemnarea directă sau indirectă, reprezintă opțiunea personală a testatorului, acesta nefiind ținut de anumite formule sacramentale.

---

⁵ G. Boroș, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 112.

Art. 989 alin. (1) C. civ. prevede că, „sub sancțiunea nulității absolute, dispunătorul trebuie să îl determine pe beneficiarul liberalității ori cel puțin să prevadă criteriile pe baza cărora acest beneficiar să poată fi determinat la data la care liberalitatea produce efecte juridice”. Aceasta înseamnă că testatorul trebuie să cuprindă în actul său de ultimă voință fie desemnarea directă a legatarului, fie indicarea criteriilor apte a duce la determinarea legatarului, sub sancțiunea nulității⁶. Regula este ca desemnarea persoanei legatarului să fie făcută prin identificarea exactă în testament, respectiv prin indicarea numelui, a calității legatarului față de testator, a datei sale de naștere etc.⁷. Este esențial, potrivit dispozițiilor legale indicate, ca aceste elemente să fie cuprinse în testament. Va fi nulă liberalitatea *mortis causa* căreia îi lipsește orice referință privind beneficiarul legatului sau care nu stabilește criteriile pentru desemnarea legatarului măcar la momentul la care legatul ar putea să își producă efectele⁸. Este considerat nul legatul verbal, precum și cel secret, în care persoana legatarului este indicată de testator verbal sau chiar în scris (dar în acest caz cu nerespectarea condițiilor de formă impuse testamentului) unei alte persoane, inclusiv unui succesibil⁹.

Legatarul poate fi o persoană prezentă sau viitoare. Persoana fizică concepută la data deschiderii moștenirii poate fi gratificată prin legat, ca de altfel și persoana juridică legal constituită, precum și cea aflată în curs de înființare. Mai mult, potrivit art. 989 alin. (2) C. civ., „persoana care nu există la data întocmirii liberalității poate beneficia de o liberalitate dacă aceasta este făcută în favoarea unei persoane capabile, cu sarcină pentru aceasta din urmă de a transmite beneficiarului obiectul liberalității îndată ce va fi posibil”.

În ceea ce privește desemnarea legatarului, arătăm că aceasta trebuie făcută personal de către testator, potrivit art. 989 alin. (1) C. civ. De asemenea, art. 989 alin. (3) C. civ., prevede că, „sub sancțiunea nulității absolute, dispunătorul nu poate lăsa unui terț dreptul de a-l desemna pe beneficiarul liberalității sau de a stabili obiectul acesteia. Cu toate acestea, repartizarea bunurilor transmise prin legat unor persoane desemnate de testator poate fi lăsată la aprecierea unui terț”. Așadar, dacă testatorul a lăsat desemnarea legatarului în sarcina unei terțe persoane, legatul este nul, întrucât nu exprimă voința personală a testatorului, ci

---

⁶ A se vedea Trib. Suprem, dec. civ. nr. 1364/1980, în C.D. 1980, p. 89-91. În esență este vorba despre un testament în care s-a prevăzut că testatoarea lasă moștenire după moartea sa, toate bunurile pe care le posedă, persoanei indicate ca fiind aceea „care va avea grijă de pisicuța pe care o am”. Instanța supremă a apreciat, în mod corect, că determinarea beneficiarului nu poate fi făcută în acest caz la data deschiderii succesiunii, ci ulterior acestei date, prin verificarea persoanei sau persoanelor care vor putea și vor avea grijă de pisica testatoarei, ceea ce echivalează cu o incertitudine la data decesului testatoarei. Concluzia este că testamentul este nul, deoarece persoana legatarului nu este desemnată direct prin testament.

⁷ J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 137.

⁸ J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 137.

⁹ Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002, p. 209.

voința terțului indicat în testament. Așa cum s-a arătat în literatura de specialitate¹⁰, în acest caz se admite nulitatea legatului făcut în favoarea unei persoane a cărei alegere este lăsată în întregime la libera apreciere a unei terțe persoane (*cui voluerit*), fără nicio contribuție din partea testatorului în privința determinării persoanei legatarului. Denumirea acestuia în doctrina anterioară noului Cod civil era de legat cu facultate de alegere, denumire ce poate fi utilizată și în prezent.

Situația este diferită, legatul fiind considerat valabil dacă:

a) potrivit art. 989 alin. (4) C. civ., legatarul este desemnat de dispunător, cu o sarcină în favoarea unei persoane alese fie de gratificat, fie de un terț desemnat, la rândul său, tot de către dispunător. Astfel, este valabil legatul făcut în favoarea unității administrativ-teritoriale, cu sarcina ca primarul acesteia să distribuie o parte determinată din emolumentul moștenirii către toți bătrânii din stabilimentele de ocrotire ale acestora, existente la data deschiderii moștenirii;

b) repartizarea bunurilor transmise prin legat unor persoane desemnate de testator poate fi lăsată la aprecierea unui terț. În acest caz, prevăzut de art. 989 alin. (3) C. civ., vorbim de un mandatar numit de testator. Este de menționat faptul că mandatul conferit *mortis causa* trebuie să respecte condițiile de fond și de formă prevăzute de lege pentru dispozițiile testamentare.

Așa cum am menționat anterior, testatorul are deplină alegere în privința modului concret de desemnare al legatarului. Aceasta înseamnă că testatorul poate alege desemnarea directă, respectiv indicarea numelui și a prenumelui legatarului, sau poate să îl individualizeze prin indicarea calității sale, de exemplu, „prima mea soție”, „nepoata mea de frate”, „mătușa mea”. Regula desemnării directe a legatarului nu este doar teoretică, ci și practică, întrucât orice testator vrea să se convingă că bunurile lăsate prin legat vor avea un anumit destinatar, și că doar prin excepție de la această regulă legatarul poate fi determinat în mod indirect¹¹. Se admite că în ipoteza în care testatorul a desemnat o anumită categorie de rude, spre exemplu, frați sau nepoți, toate rudele din respectivele categorii sunt avute în vedere. Deși se admite că utilizarea termenilor la genul masculin – spre exemplu, frate, nepot, văr – include și rudele testatorului din aceeași categorie de sex feminin, nu aceeași opinie se promovează în cazul în care termenul este exprimat la feminin, de exemplu, soră, nepoată, verișoară, neîntinzându-se asupra rudelor corespunzătoare de sex masculin¹².

Desemnarea legatarului este indirectă în situația în care testatorul cuprinde în actul său de ultimă voință suficiente elemente care să permită identificarea legatarului, altele decât indicarea numelui și a prenumelui sau calitatea sa. Astfel, în

¹⁰ Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002, pp. 209-210.

¹¹ J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 137.

¹² M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul RSR*, Ed. Academiei RSR, București, 1981, p. 252.

doctrină¹³ s-a admis valabilitatea legatului făcut în favoarea locuitorilor unei comune, a bolnavilor sau a copiilor găsiți dintr-o localitate, dacă individualitatea acestora este bine precizată în actul de ultimă voință al testatorului. În esență, în cazurile menționate testatorul nu determină în mod individual pe beneficiarii legatelor, însă determinarea lor este posibilă.

Obiectul legatului, sub sancțiunea nulității absolute, trebuie să fie determinat sau determinabil prin voința dispunătorului. Obiectul legatului trebuie să fie determinat sau cel puțin determinabil la data deschiderii moștenirii. Potrivit art. 989 alin. (3) C. civ., „sub sancțiunea nulității absolute, dispunătorul nu poate lăsa unui terț dreptul de a-l desemna pe beneficiarul liberalității sau de a stabili obiectul acesteia (...)”. Așa cum prevede teza finală a alin. (3) al aceluiași text legal, doar repartizarea bunurilor transmise prin legat poate fi lăsată în sarcina unui terț, cu condiția ca persoana căreia i se transmit să fie desemnată de către testator. Astfel, este valabil legatul prin care terțul este împuternicit de testator să repartizeze bunurile lăsate prin legat, cu precizarea că legatarii sunt numiți de testator iar terțul (care este un mandatar al testatorului) are doar sarcina distribuirii bunurilor respective. În acest caz, și obiectul legatului (bunurile ce fac obiectul transmisiunii succesoriale) este determinat tot de către dispunător.

4. Concluzii

Principala dispoziție testamentară este reprezentată de legat. Prima parte a studiului dedicat legatului a prezentat noțiunea de legat, a indicat sediul materiei, a prezentat caracterele juridice ale acestuia, iar în final a indicat modalitățile concrete prin care se desemnează legatarul.

Bibliografie:

- J. Kocsis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
- Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002;
- G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
- I. Nicolae, *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016;

---

¹³ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. III, Ed. All, București, 1998, p. 543, nota 1315.

- G. Boroii, C.A Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 5-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2020;
- M. Eliescu, *Curs de succesiuni*, Ed. Humanitas, București, 1997;
- M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul RSR*, Ed. Academiei RSR, București, 1981;
- C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. III, Ed. All, București, 1998.